

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

КРЕДИТТЕУ ЖӨНІНДЕ БАНКТЕРГЕ ПІКІРТЕРІМ ЖҮРГІЗУ

2021 ЖЫЛҒЫ
2-тоқсан

Кредиттеу жөнінде банктерге пікіртерім жүргізу

2021 жылғы 2-тоқсан

Корпоративтік секторды кредиттеу

2-тоқсанда шағын және орта кәсіпкерлік субъектілері тарапынан несиелерге деген сұраныс аздап өсті, ал ірі кәсіпорындар тарапынан – төмендеді (1-сурет). Шағын бизнес үшін жеке банктердегі несиелендіру талаптары біршама жеңілдеді (2-сурет).

Шағын бизнес сегментінде несиелерге деген сұраныстың өсуі жыл бойы жалғасуда (1-сурет). Өткен жылдың екінші жартысында онлайн кредит өнімдерін іске қосқан сәттен бастап бірқатар банктерде шағын бизнес, көбінесе жеке кәсіпкерлер, тарапынан түсетін өтінімдер саны айтарлықтай өсті. Көптеген банктерде цифрлық кредит өнімдерінің мемлекеттік несиелендіру бағдарламаларына бейімделдірілгені жеңілдікті шарттармен несие алу қажеттілігін одан әрі арттырады. Дегенмен, несиелерге келіп түскен өтінімдер санының өсуі, негізінен, мемлекеттік бағдарламаларға қатыспайтын банктер есебінен болды. Осылайша, шағын бизнес тарапынан келіп түскен өтінімдердің жалпы саны 2 тоқсанда 29%-ға өсіп, 155 мыңды құрады.

Есепті тоқсанда орта бизнес тарапынан несиелерге деген сұраныс индикаторы көптеген банктерде шамалы өсті, ал ірі бизнес тарапынан, керісінше, көбінесе ірі банктерде төмендеді (1-сурет). Осылайша, ірі және орта кәсіпкерлік тарапынан несиелерге келіп түсетін өтінімдер саны 1,3 мыңға дейін 9%-ға өсті.

Банктердің бизнесті несиелендіруге дайындығы біршама өсті. Ірі және орта бизнестегі несие өтінімдері бойынша мақұлдау коэффициенттері айтарлықтай ұлғайып, алдыңғы тоқсандағы 55% және 57%-бен салыстырғанда, тиісінше 62% және 76%-ды құрады. Алайда, мемлекеттік бағдарламаларға қатысушы банктерде шағын бизнестің несие өтінімдері бойынша мақұлдау коэффициентінің төмендеуі байқалады. Мәселен, шағын кәсіпкерлік сегментінде келіп түскендер өтінімдердің ішінен мақұлданғандардың үлесі 24%-ды құрап, өткен тоқсандағы 31%-дан және өткен жылғы 4-тоқсандағы 76%-дан төмендеді. Банктердің түсіндіруі бойынша, мұндай төмендеу микро және шағын бизнес үшін пайыздық мөлшерлемелер бойынша мемлекеттік кепілдіктер мен субсидиялар беруге арналған Бизнестің жол картасы-2025 мемлекеттік бағдарламасы бойынша бюджеттің уақытша болмауына байланысты орын алған. Нәтижесінде, респонденттердің пікірі бойынша микро және шағын бизнес өкілдері нарықтық жағдайда несие алғысы келмеді немесе несиені сапалы кепілмен қамтамасыз ете алмай, қарыз алушы тәуекелінің жеткілікті деңгейіне сәйкес келмеді.

Жекелеген банктер бизнесті несиелендіру бойынша кейбір талаптарын жұмсартты, атап айтқанда, кредит беру процесін жеңілдетті, несие бойынша мерзімдерді ұзартып, ең

жоғары кредит сомасын арттырды және экономиканың жекелеген салаларына қатысты көзқарастарын жақсартты.

Келесі тоқсанда көптеген банктер бизнестің барлық сегменттері тарапынан несиелерге деген сұраныстың шамалы өсуін күтеді. Банктер келесі тоқсанда бизнесті несиелендіру талаптарын өзгертуді жоспарламайды.

Жеке тұлғаларды кредиттеу

2021 жылғы 2-тоқсанда жеке тұлғаларды несиелендіру сегментіндегі сұраныс әртүрлі өзгерді. Мәселен, ипотекалық, тұтынушылық кепілсіз несиелендіруге және автокредиттеуге сұраныс біршама артты, ал кепілмен қамтамасыз етілген тұтынушылық несиелерге деген сұраныс алдыңғы кезеңдегі деңгейде қалды (5-сурет).

Ипотекалық несиелендіру сегментінде мемлекеттік бағдарламалардың жоғары рөлі сақталып отыр, әрі сұраныстың артуы байқалуда. Респонденттердің түсіндіруі бойынша, тұрғын үйдің қайталама нарығындағы сұранысқа ие бағдарламалардың бірі «Баспана-Хит» жабылғаны туралы хабарланғаннан кейін ипотекалық несиелерге деген сұраныс біршама артты. Сонымен қатар, ипотекалық несиелендіру бойынша сұраныстың өсуіне тұрғын үйді сатып алу немесе жөндеу мақсатында зейнетақы жинақтарын алу жөніндегі бағдарламаға деген сақталып отырған қызығушылық та әсер етті. Осылайша, есептік тоқсанда ипотекалық несиелер бойынша келіп түскен өтінімдер саны 30%-ға артып, жиынтығында 97 мың өтінімді құрады.

Тұтынушылық несиелендіруге деген сұраныста да әртүрлі өзгерістер байқалады. Мәселен, маркетингтік акциялар өткізу және кейбір банктердің пайыздық мөлшерлемелерінің өзгеруі кепілсіз несиелер мен автокредиттер сегментіндегі сұраныстың өсуіне оң әсерін тигізді. Мәселен, 2021 жылғы 2-тоқсанда кепілмен қамтамасыз етілмеген несиелер мен автокредиттер бойынша келіп түскен өтінімдер саны алдыңғы кезеңмен салыстырғанда тиісінше 31%-ға және 11%-ға өсіп, сәйкесінше 8,2 млн және 428 мың өтінімді құрады. Банктер «Қазақстанның Даму Банкі» АҚ жеңілдікті бағдарламасы шеңберінде күтілген траншты алмағанын және бұрын өтелген қарыздардан босатылған қаражат есебінен автокредиттер ұсынғанын атап өту қажет. Сонымен қатар, клиенттердің төлем қабілеттілігіне қойылатын жекелеген банктердегі жоғары талаптар кепілмен қамтамасыз етілген тұтынушылық несиелерге деген сұранысты біршама азайтты, алайда жиынтық мәнде олар бойынша келіп түскен өтінімдер саны 58%-ға өсіп, 8 мың өтінімді құрады.

2021 жылғы 2-тоқсанда қарыздардың барлық түрлері бойынша несиелендіру талаптарының шамалы жеңілдетілгені байқалады (6-сурет). Осылайша, жекелеген банктер ипотекалық кредиттеу бойынша сыйақы мөлшерлемесін төмендете отырып, несиелер бойынша барынша төмен маржаға қанағаттанды (7-сурет). Өз кезегінде, тұтынушылық несиелендіру талаптарындағы өзгерістер әртүрлі болды. Мәселен, жекелеген банк пайыздық мөлшерлемелерді төмендетті, ал екіншісі – өнімдер бойынша ең ұзақ өтеу мерзімін ұлғайтты, ал барынша сапалы қарыз алушы үшін бәсекелестік нәтижесінде үшінші банк пайыздық мөлшерлемеге қатысы жоқ комиссияларды төмендетті (8-сурет).

2021 жылғы 3-тоқсанда банктер ипотекалық, кепілмен қамтамасыз етілген тұтынушылық несиелер және автокредиттеу бойынша сұраныстың шамалы өсуін, ал кепілмен қамтамасыз етілмеген тұтынушылық несиелерге деген сұраныстың есептік тоқсан деңгейінде сақталуын күтуде.

Зерттеу бойынша жалпы ақпарат

Кредиттеу жөніндегі пікіртерімді банктерге Ұлттық Банк кредиттік ресурстарға сұраныс пен ұсыныстарға өзгерістерді бағалау мақсатында тоқсан сайынғы негізде жүргізеді. Пікіртерім банктің жалпы кредиттік саясатын қалыптастыруға және тәуекелдерді басқаруға жауапты банктің басшыларына жіберілді. Зерттеу барысында жекелеген банктердің өкілдерімен сауалнама және кейіннен сұхбат алу арқылы барлық банктерге пікіртерім жүргізіледі.

Көптеген сұрақтарға жауаптардың нұсқалары төменде келтірілгендердің біреуін таңдауды пайымдайды:

-1 = айтарлықтай азаяды (азайды)/қатаңдайды (қатаңдады)

-0,5 = шамалы азаяды (азайды)/қатаңдайды (қатаңдады)

0 = бұрынғы деңгейде қалады (қалды)

0,5 = шамалы ұлғаяды (ұлғайды)/жеңілдейді (жеңілдеді)

1 = айтарлықтай ұлғаяды (ұлғайды)/жеңілдейді (жеңілдеді)

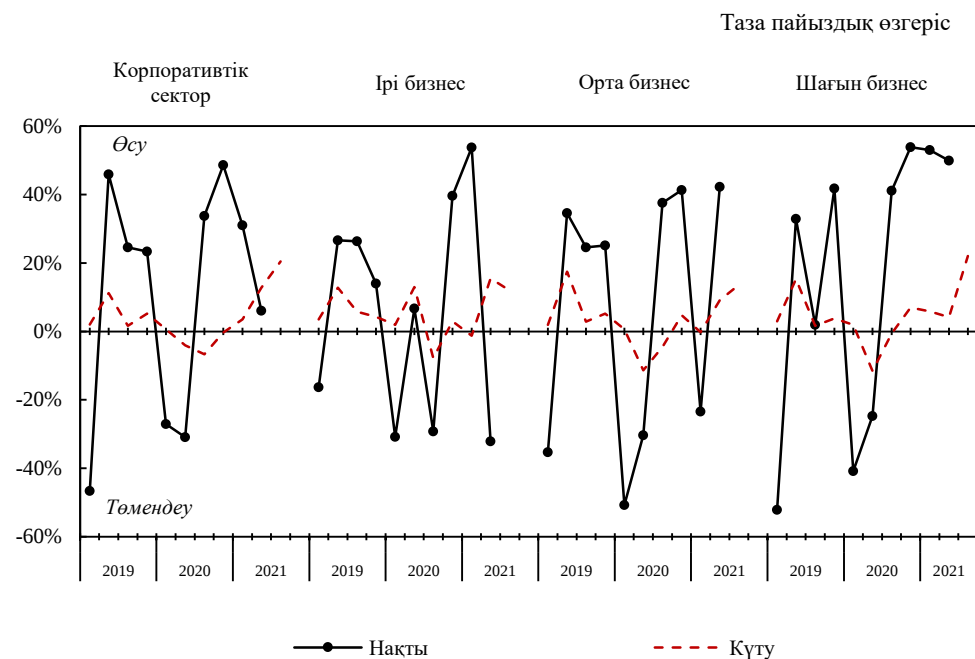
2018 жылғы 1-тоқсанға дейін зерттеу нәтижелері таза пайыздық өзгерісті (ТПӨ) – өлшемдердің ұлғайғанын (жеңілдегенін) белгілеген респонденттер үлесі мен оның азайғанын (қатаңдағанын) белгілеген респонденттердің үлесі арасындағы айырманы есептеу арқылы қарапайым орташа ретінде жинақталды.

2018 жылғы 1-тоқсаннан бастап зерттеу нәтижелері кредиттеу нарығының тиісті сегментіндегі банктердің үлесін ескере отырып ТПӨ-ге жинақталады. Аталған индикатордың мәні егер банктер «айтарлықтай азайды/қатаңдады» жауабын таңдаса -100%-дан бастап, егер банктер «шамалы айтарлықтай ұлғайды/жеңілдеді» жауабын таңдаса 100%-ға дейін құбылуы мүмкін.

Аталған ТПӨ индикаторының оң мәні өлшемдердің өсу (жеңілдеу) қарқыны туралы, теріс мәні – төмендегені (қатаңдағаны) туралы куәландырады. Бұл ретте, таза пайыздық өзгерістің мәні өлшемдегі өзгерістің шамасын көрсетпейді, тек өзгерістің өзін ғана көрсетеді.

Сонымен қатар 2018 жылғы 1-тоқсаннан бастап келіп түскен және мақұлданған кредиттік өтінімдер жөніндегі сұрақтар қосылды (№21, 22, 23 сұрақтар). Келіп түскен өтінімдердің жалпы саны кредиттік шешім (мақұлданды/ бас тартылды) қабылданған өтінімдерді, және зерттеу жүргізу барсында қаралып жатқан өтінімдерді қамтиды.

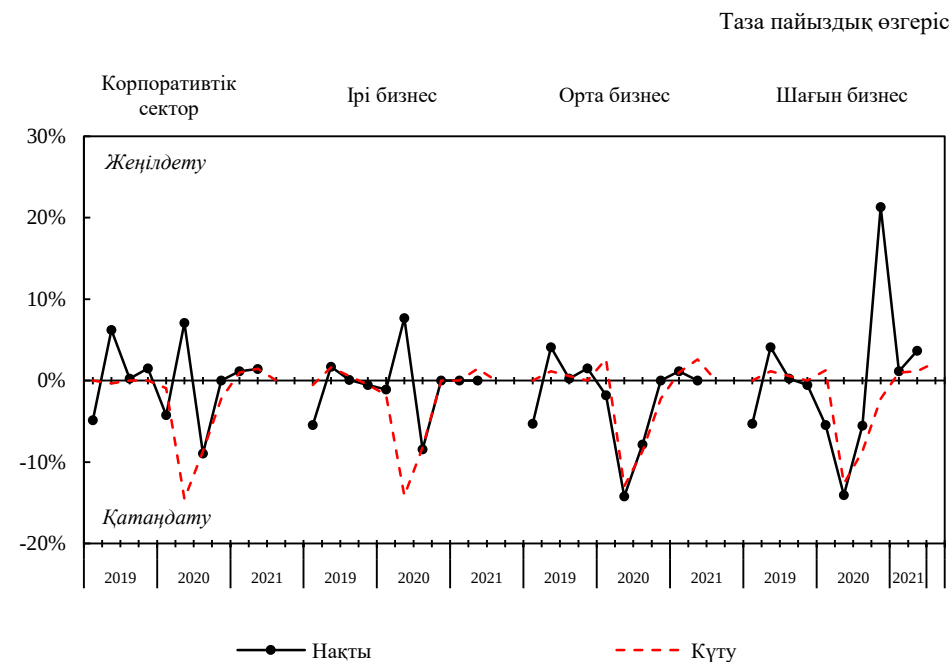
1-сурет. Кәсіпкерлік субъектілерінің кредит ресурстарына сұраныс

(а) №1 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерінің кредитке сұранысы соңғы 3 айда қалай өзгерді (маусымдық ауытқуларды қоспағанда)? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерінің кредитке сұранысы келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кәсіпкерлер тарапынан кредиттік ресурстарға сұраныстың ұлғаюының белгісі болады.

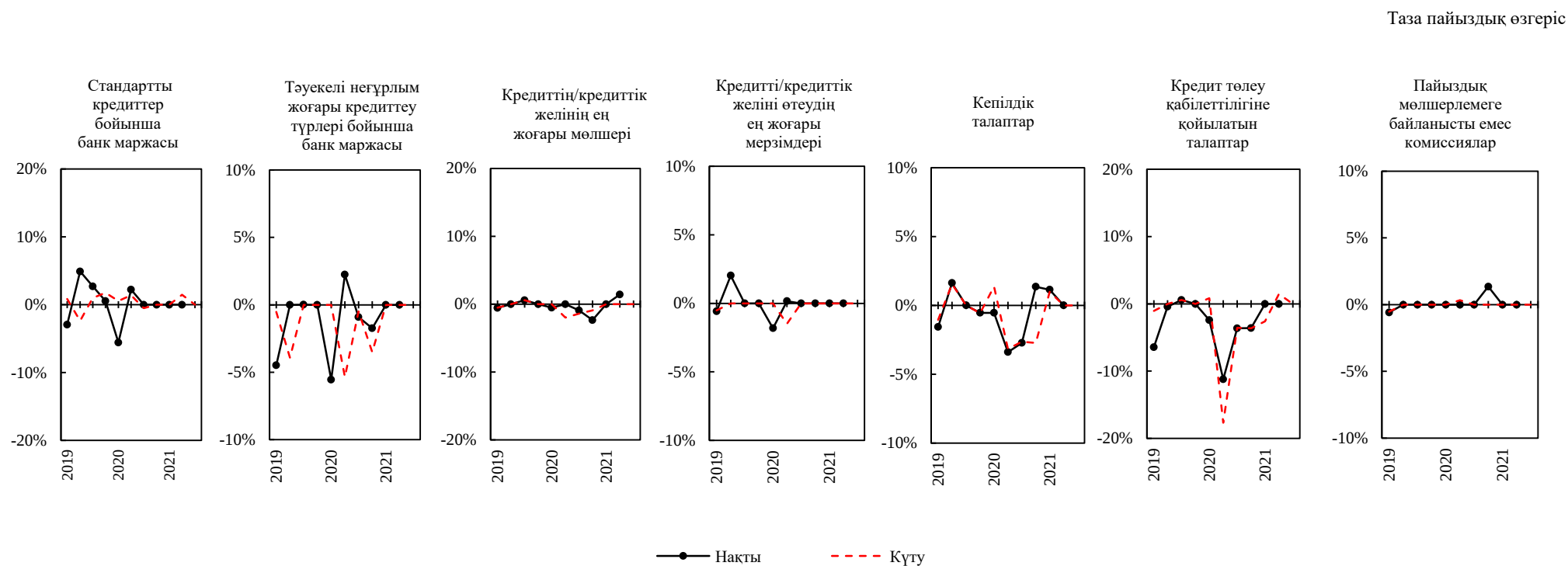
2-сурет. Корпоративтік секторды кредиттеу талаптары

(а) №5 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

3-сурет. Кредиттеудің жекелеген талаптары

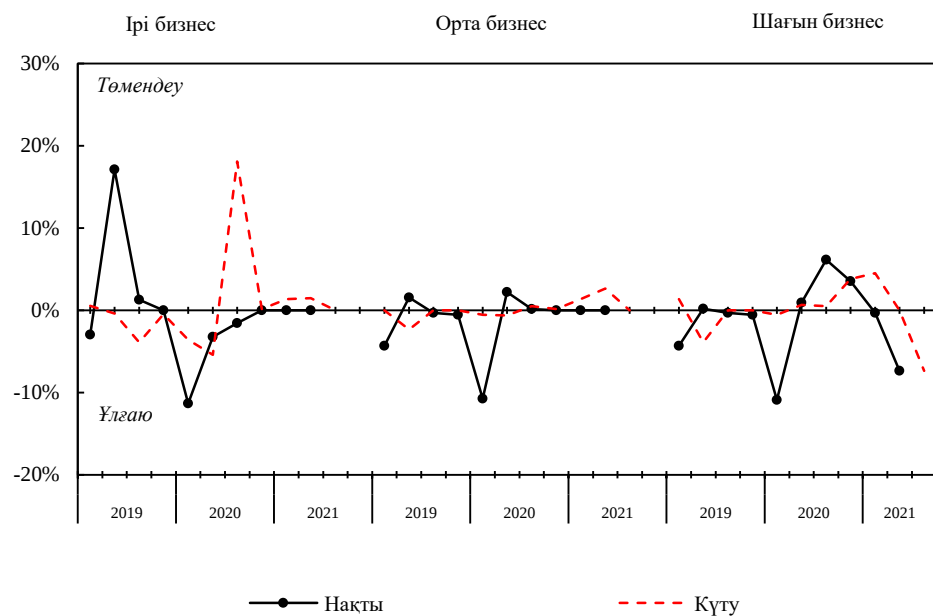

(а) №7 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеудің төменде келтірілген талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеудің төменде келтірілген талаптары келісі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

4-сурет. Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемелері

Таза пайыздық өзгеріс

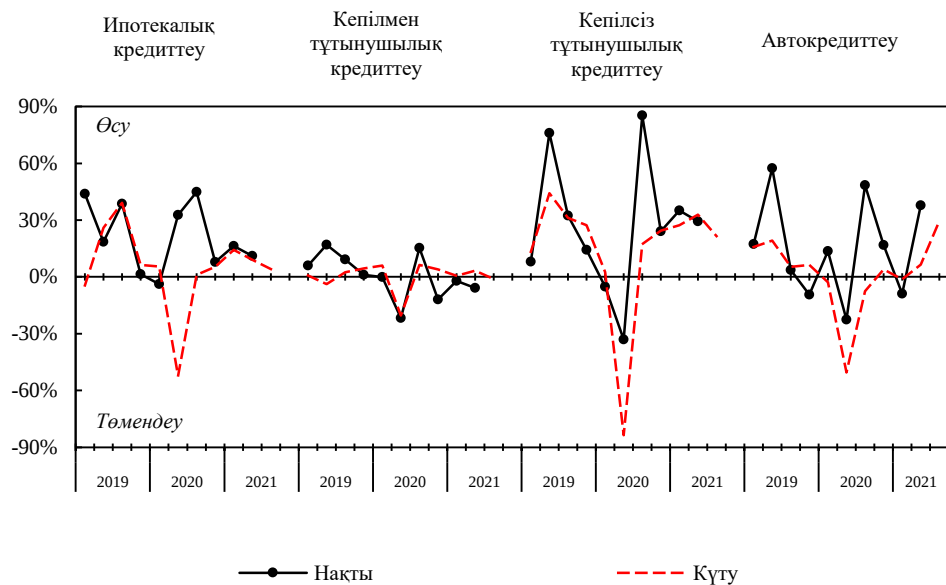

(а) №8 сұрақ: Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза өзгеріс корпоративтік секторға арналған кредиттеріне сыйақы мөлшерлемелерінің төмендеу белгісі болады.

5-сурет. Жеке тұлғалар тарапынан кредит ресурстарына сұраныс

Таза пайыздық өзгеріс

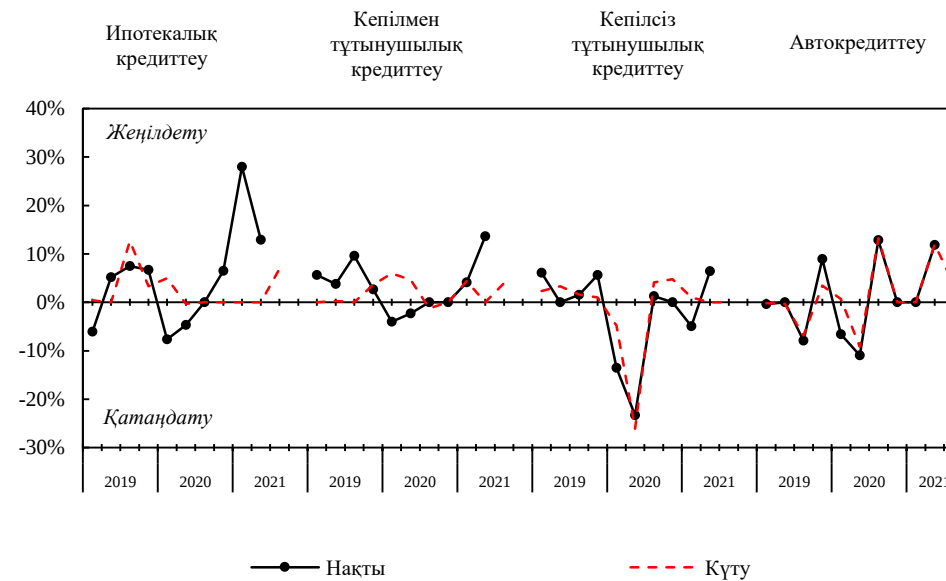

(а) №9 сұрақ: Жеке тұлғалардың кредитке сұранысы соңғы 3 айда қалай өзгерді (маусымдық ауытқуларды қоспағанда)? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғалардың кредитке сұранысы келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс жеке тұлғалар тарапынан кредит ресурстарына сұраныстың ұлғаюының белгісі болады.

6-сурет. Жеке тұлғалардың кредиттеу талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

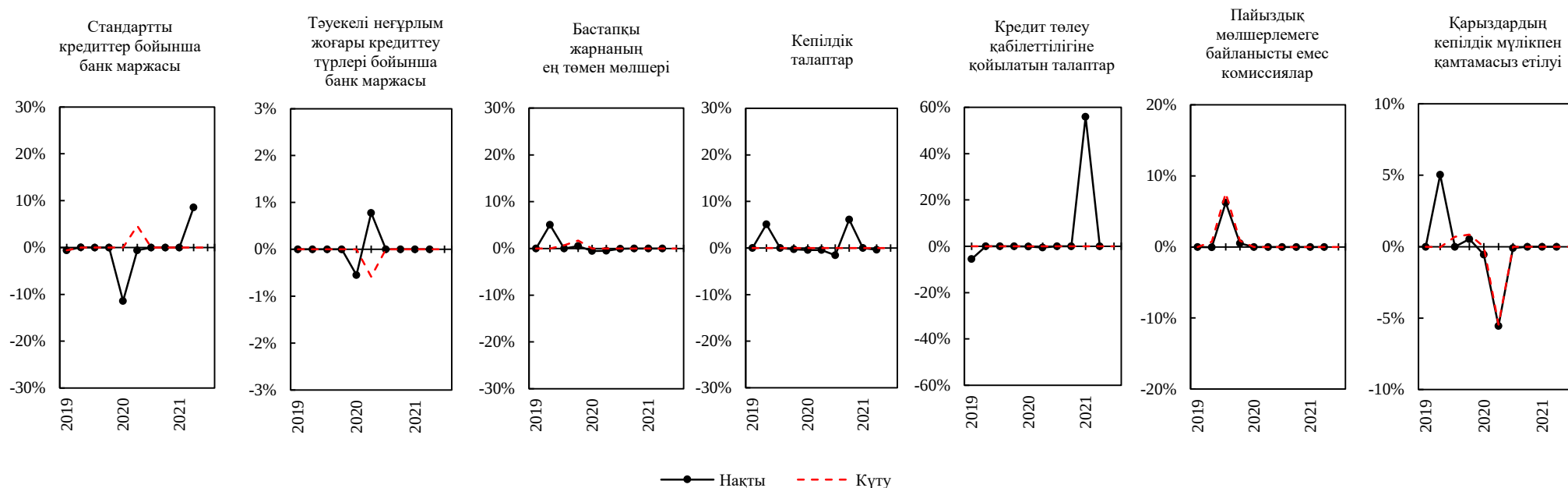

(а) №13 сұрақ: Жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

7-сурет. Ипотекалық кредиттеу талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

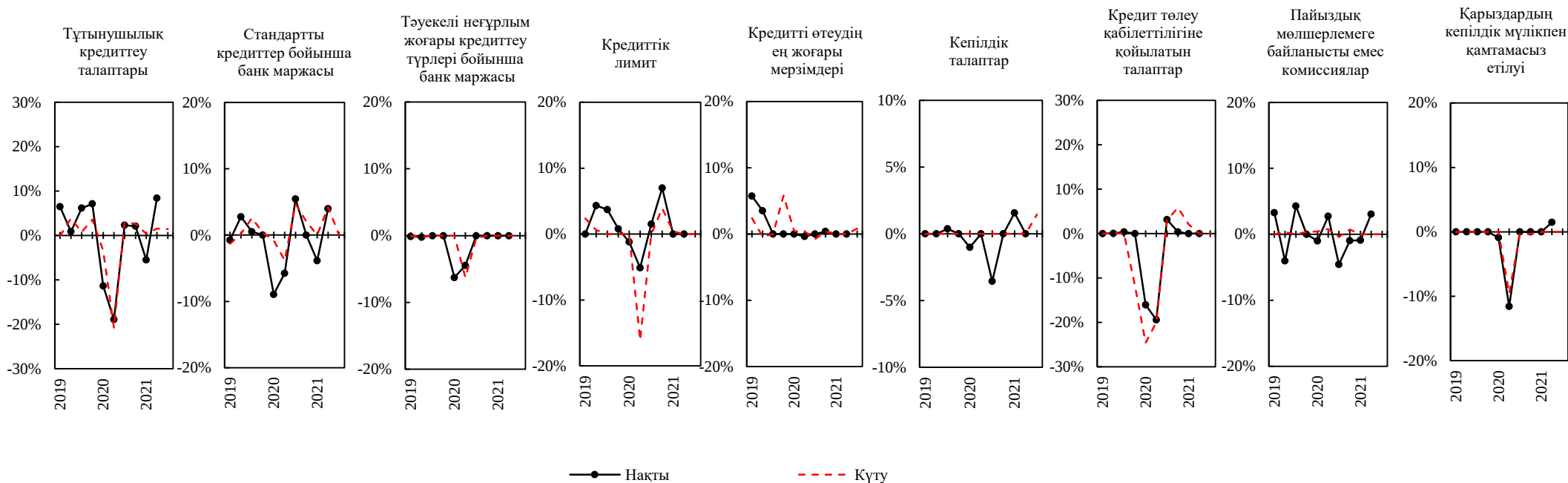

(а) №16 сұрақ: Ипотекалық кредиттеудің төменде келтірілген талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше ипотекалық кредиттеудің төменде келтірілген талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Таза оң пайыздық өзгеріс ипотекалық кредиттеудің талаптары қысқаруының белгісі болады.

8-сурет. Тұтынушылық кредиттеудің талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

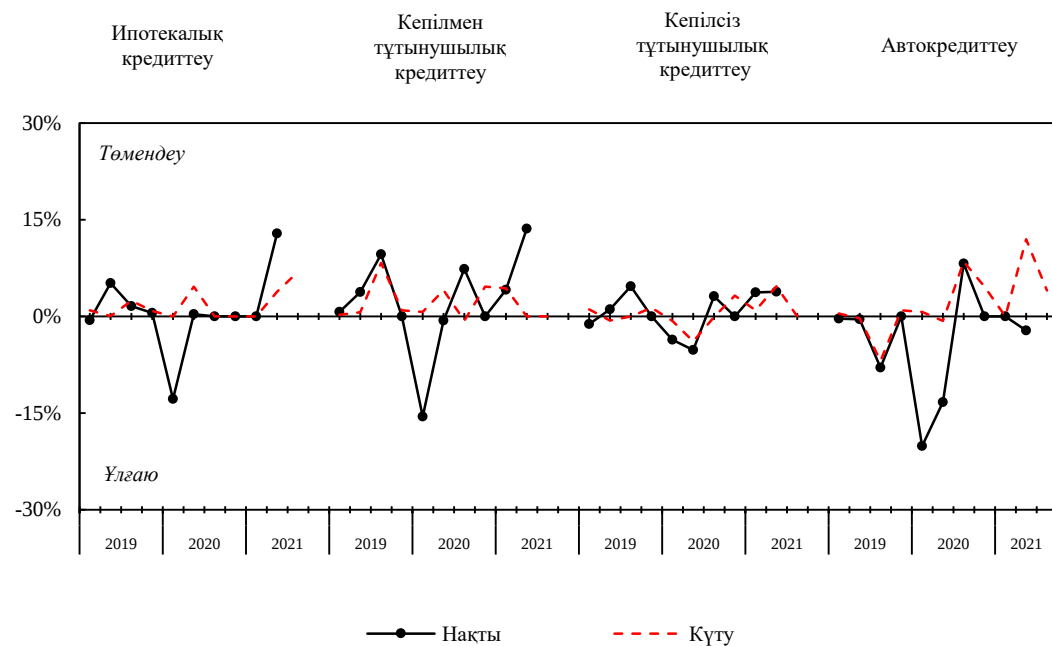
(а) №13 сұрақ: Жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

№15 сұрақ: Тұтынушылық кредиттеудің төменде келтірілген факторлары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше тұтынушылық кредиттеудің төменде келтірілген факторлары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Таза оң пайыздық өзгеріс тұтынушылық кредиттеудің талаптарын қысқарту белгісі болады.

9-сурет. Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі

Таза пайыздық өзгеріс

- (а) №18 сұрақ: Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі соңғы 3 айда қалай өзгерді?
Сіздің пікіріңізше кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі келесі 3 айда қалай өзгереді?
- (б) Таза оң пайыздық өзгеріс жеке тұлғаларға арналған кредиттердің сыйақы мөлшерлемесін төмендету белгісі болады.